

Ålands
landskapsregering

Behörighetskrav och klientprocessen

Informations- och diskussionstillfälle om
behörighetskrav kopplade till olika delar av
socialvårdens klientprocess från och med
1.1.2021

Vilken myndighet ansvarar för vad från och med 1.1.2021?

Socialvårdsreformen

Primärkommunen
Äldreomsorg och
hemvårdsstöd

Kommunernas
socialtjänst, KST

Primärkommunens
Utbildningsväsende
Barnomsorg

ÅHS

Vilken anställd kan ansvara för vilka arbetsuppgifter from. 1.1.2021?

Kommunernas socialtjänst, KST

- landskapslagen (2016:2) om kommunalt samordnad socialtjänst (KST-lagen)
- 2 § landskapslagen (2020:13) om socialvårdens förvaltning och tillsyn på Åland (detaljmotivering)

Socialvård

Till den del socialvården i kommunen åläggs uppgifter i gällande lagstiftning, oavsett om detta utgår från landskapet Ålands eller rikets lagstiftningsbehörighet, ska dessa skötas uttryckligen av den kommunalt samordnade socialtjänsten (KST)

- om de inte utgår från 1 § KST-lagen och 2 § landskapslagen (2020:13) om socialvårdens förvaltning och tillsyn, har definierats som den enskilda kommunens ansvar
- om det inte handlar om lagstiftning/ bestämmelser som ska tillämpas av såväl den enskilda kommunen som KST

Klarläggande av gränsdragningar KST-primärkommun utgående från gällande och kommande (1.1.2021) lagstiftning

Primärkommunen

- landskapslagen (2016:2) om kommunalt samordnad socialtjänst (KST-lagen)
- 2 § landskapslagen (2020:13) om socialvårdens förvaltning och tillsyn på Åland (detaljmotivering)

Äldreomsorg, 65 år fyllda

Socialvårdslagen

Hemservice* (SVL 19 §), hemvård (SVL 20 §), boendeservice (SVL 21 §), service på en institution (SVL 22 §) och ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående (SVL 28 § 1 mom.)

* Obs! Färdtjänst ingår inte längre i hemservice. Service som stöder rörlighet (SVL 23 §) KST ansvar.

Närståendevårdarlagen

Närståendevård för personer 65 år fyllda

Familjevårdarlagen

Familjevård för personer 65 år fyllda

Hemvårdsstöd

Familjeförmån inom socialvården

Primärkommunens utbildningsväsende

landskapslagen (:) om barnomsorg och grundskola

Barnomsorg

Ålands hälso- och sjukvård

69 § landskapslag (2020:12) om socialvård

19 a § landskapslag (2020:14) om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvård

Samverkansavtal kommun ↔ ÅHS

Hemvård (SVL 20 §, HSL 38a §), **Boendeservice** (SVL 21 §, HSL 37 §), **Institutionsvård** (SVL 22 §, HSL 37 §), **Arbetet för psykisk hälsa** (HSL 40 §)

Samverkansavtal KST ↔ ÅHS

Alkohol och drogarbete (SVL 24 §, HSL 41 §), **Förebyggande av psykisk ohälsa** (SVL 25 §, HSL 35 §), **Hemvård** (SVL 20 §, HSL 38a §), **Boendeservice** (SVL 21 §, HSL 37 §), **Institutionsvård** (SVL 22 §, HSL 37 §), **Arbetet för psykisk hälsa** (HSL 40 §)

Behörighetskraven inom socialvården

I den nya landskapslagen (2020:24) om yrkesutbildade personer inom socialvården föreskrivs vilken utbildning som krävs för rätten att utöva vissa yrken inom socialvården eller rätten att använda skyddad yrkesbeteckning. Dessa yrken inom socialvården på Åland är fr.o.m. 1.1.2021 socialarbetare, socionom YH och närvårdare.

För vissa uppgifter inom socialvården kommer det fortfarande att finnas specifika behörighetskrav. Kraven ställs i t.ex. socialvårdslagen, äldrelagen och barnskyddslagen.

I 64 § *Socialvårdens personal, lokaler och hjälpmedel* i landskapslag (2020:12) om socialvård (socialvårdslagen) konstateras att socialvården ska ha ett tillräckligt antal yrkesutbildade personer inom socialvården samt annan personal som deltar i klientarbetet.

I 21§ *Personal* i Äldrelag (2020:9) för Åland (äldrelagen) konstateras att en verksamhetsenhet ska ha en personal som till antal, utbildning och uppgiftsstruktur garanterar att de äldre tillhandahålls service av god kvalitet och som motsvarar det servicebehov som de äldres funktionsförmåga förutsätter. Vid en verksamhetsenhet med dygnet runt verksamhet ska det finnas tillräckligt med personal alla tider på dygnet.

❑ Den nya socialvårdslagen avgränsar alltså inte uppgifterna inom socialvården så att de endast får utföras av de yrkesgrupper som nämns i lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården. Lagen tar inte heller ställning till vilka klientgrupper den övriga personalen som deltar i klientarbetet får arbeta med. Det finns dock specifika uppgifter som har behörighetskrav.

❑ Arbetsgivaren behöver känna till den lagstiftning som gäller för verksamhet inom socialvården, också när nya anställda rekryteras för olika uppgifter. Arbetsgivaren bör vid inrättandet av en befattning fastställa vilka arbetsuppgifter som ingår och bestämma behörighetskraven därefter.

- Tanken är att arbetsgivarna ska kunna reformera uppgiftsstrukturen och arbetsfördelningen inom socialvården så att en del uppgifter kan skötas av socionom YH eller närvårdare, medan socialarbetare sköter de uppgifter där det i lag fastställs krav på socialarbetarbehörighet.

- Ett av syftena med reformen för de ”inom socialvård yrkesutbildade personerna” är att samma krav på legitimering och registrering i centralregister ska gälla för både personal inom socialvården och hälso- och sjukvården. Socialvårdens klienter får en jämlik ställning till hälso- och sjukvårdens patienter.

Ledning av socialvården

SVL 65 §1 mom. huvudsakligen administrativa ledningsuppgifter-socialarbetare eller en person som har en för uppgiften lämplig examen från universitet eller högskola som omfattar minst fyra års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga.

2 mom. yrkesmässiga ledningen av sociala arbetet - socialarbetare.

3 mom. Ledningsuppgifter inom socialvården omfattande styrning av klientarbetet - lämplig examen från universitet, högskola eller yrkeshögskola som omfattar minst tre års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga.

Barnatillsyningsman

SVL 66 § "socialarbetare eller en person som har någon annan för uppgiften lämplig examen från universitet eller högskola som omfattar minst fyra års heltidsstudier"

Kommunernas socialtjänst KST

Barnskydd

Bedömning och beslut

Tex. BSL 27 § Socialarbetare

Tillträde till bostad för utredning SVL 67 §

Bedömning av servicebehov
SVL 36 § Yrkesutbil. inom socialvården
"Ändamålsenlig"

Beslut

Socialvårdens personal SVL 64 §

"kommunen ska ha tillräckligt antal yrkesutbildade personer inom socialvården samt annan personal som deltar i klientarbetet"

Kontaktperson SVL 42 §

Yrkesutbildad inom socialvården eller, om motiverat yrkesutbildad inom hälso- och sjukvården

Tjänstemän

57 §
kommunallagen
" Kommunens myndighetsuppgifter skall skötas av tjänstemän"

Exempel. Finns även i annan lagstiftning.

"Barn eller person i behov av särskilt stöd"

Bedömning och beslut
SVL 36 + 46 §

socialarbetare i tjänsteförhållande

Kontaktperson

SVL 42 § Socialarbetare

Personal ÄL 21 §

Offentlig eller privat serviceproducent ska vid en verksamhetsenhet ha en personal som till antal, utbildning och uppgiftsstruktur garanterar att de äldre tillhandahålls service av god kvalitet och som motsvarar det servicebehov som de äldres funktionsförmåga förutsätter. Vid en verksamhetsenhet med dygnet runt verksamhet ska det finnas tillräckligt med personal alla tider på dygnet.

Primärkommun Äldreomsorg

Ledning av äldreomsorg

ÄL 22 § "lämplig examen från universitet, högskola eller yrkeshögskola som omfattar minst tre års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga"
"Lämplig"

Beslut

Bedömning av servicebehov

SVL 36 § Yrkesutb. inom socialvården

ÄL 14 § +2 § yrkesutb. inom hälso- och sjukvården anställd inom socialvården
" Ändamålsenlig"

Bedömning långvarig institutionsvård (ÄL 17§)

+ ÅHS primärvård
+ läkare (medicinska behovet)

Yrkesutbildad person inom socialvården (socialarbetare, socionom YH, närvårdare) förutsätts åtminstone för:

- Bedömning av servicebehovet enligt socialvårdslagen (SVL 36 §)
- Arbetet som egen kontaktperson (SVL 42 §)
- Krav på yrkesutbildad person inom socialvården finns även i annan lagstiftning, tex. specialomsorgslagen

Socialarbetare förutsätts åtminstone för:

- Bedömningen av servicebehovet och beslut för barn som behöver särskilt stöd och andra personer som behöver särskilt stöd (SVL 36 + 46 § + 3 §)
- Arbetet som egen kontaktperson för ett barn som behöver särskilt stöd och för andra personer som behöver särskilt stöd (den egna kontaktpersonen för ett barn som behöver särskilt stöd och för andra personer som behöver särskilt stöd eller den anställde som utför klientarbete tillsammans med kontaktpersonen ska vara en sådan socialarbetare som avses i landskapslagen om yrkesutbildade personer inom socialvården) (SVL 42 §)
- Den yrkesmässiga ledningen av det sociala arbetet (SVL 65 § 2 mom. och 9 § i yrkesbehörighetslagen)
- Tillträde till bostad för utredning av behovet av socialvård vid uppenbart behov av socialvård på grund av en allvarlig risk för personens hälsa, utveckling eller trygghet (en socialarbetare på förordnande av en ledande tjänsteinnehavare inom socialvården, som har utsetts av det organ som ansvarar för den kommunala socialvården) (SVL 67 §)
- Barnskydd; för ett barn som är klient inom barnskyddet ska det utses en socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter (BSL 13b§), en bedömning av tjänster och stödåtgärder enligt barnskyddslagen görs av en socialarbetare (BSL 26 §) m.m.
- Krav på socialarbetare finns även i annan lagstiftning, tex. specialomsorgslagen

Yrkesutbildad person antingen inom socialvården eller inom hälso- och sjukvården förutsätts åtminstone för:

- Bedömning av servicebehovet enligt äldrelagen för en äldre person, 65 år fyllda (en yrkesutbildad person inom socialvården eller hälso- och sjukvården **som är anställd inom socialvården** som är ändamålsenlig med tanke på den äldre personens behov. Den anställde ska ha sakkunskap och lämplig yrkesmässig behörighet för ändamålet ska svara för bedömningen (ÄL 14 §)
- Arbetet som egen kontaktperson (om motiverat omfattas yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården) (SVL 42 §)
- Krav finns även i annan lagstiftning, tex. specialomsorgslagen

Uppgifter också för **andra än yrkesutbildade personer inom socialvården:**

- Uppgifter inom socialvården som inte separat förutsätter en yrkesutbildad person inom socialvården. Kommunen ska dock ha tillräckligt antal yrkesutbildade personer inom socialvården samt annan personal som deltar i klientarbetet” (SVL 64 §). Offentlig eller privat serviceproducent ska vid en verksamhetsenhet ha en personal som till antal, utbildning och uppgiftsstruktur garanterar att de äldre tillhandahålls service av god kvalitet och som motsvarar det servicebehov som de äldres funktionsförmåga förutsätter” (ÄL 21 §).
- Ledningsuppgifter inom socialvården vilka omfattar styrning av klientarbetet (personen ska ha lämplig examen från universitet, högskola eller yrkeshögskola som omfattar minst tre års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen och tillräcklig ledarförmåga) (SVL 65 §)
- Ledningsuppgifter inom äldreomsorgen (Administrativ ledning eller ledningsuppgifter som omfattar styrning av klientarbetet) (lämplig examen från universitet, högskola eller yrkeshögskola som omfattar minst tre års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga). (ÄL 22 §)
- Huvudsakligen administrativa ledningsuppgifter inom socialvården (socialarbetare eller en person som har en för uppgiften lämplig examen från universitet eller högskola som omfattar minst fyra års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga.) (SVL 65 §)
- Barnatillsyningsman (en socialarbetare eller en person som har någon annan för uppgiften lämplig examen från universitet eller högskola som omfattar minst fyra års heltidsstudier) (SVL 66 §)

Yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården förutsätts åtminstone för:

- Bedömning om förutsättningar för beslut om långvarig institutionsvård för äldre personer (ÄL 17 §), 65 år fyllda kräver multiprofessionell bedömning av kommunens äldreomsorg + ÅHS: läkare ska utreda det medicinska behovet + yrkesutbildad person antingen inom socialvården eller inom hälso- och sjukvården som är anställd inom socialvården och som är ändamålsenlig ska utreda om den äldre persons servicebehov (ÄL 14 §) kan tillgodoses inom socialvårdens öppenvårdstjänster + yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården (ÅHS) ska utreda om den äldre persons servicebehov kan tillgodoses inom hälso- och sjukvårdens öppenvårdstjänster. Kommunen fattar beslut om långvarig institutionsvård.

Frågor och svar som berör
lagstiftningens behörighetskrav
och klientprocesser

1. Kan vår byråsekreterare eller föreståndare på kommunens äldreboende handlägga närståendevård för 65 år och äldre?

Sammandrag:

- Utgångspunkten är att det är den äldres behov av service som ska bedömas, inte specifika tjänster.
- Rätten att bedöma behov av service och tillhörande beslutsfattande sammanhänger med den anställdes yrkesbehörighet (ÄL 14 §)
- Ändamålsenlig behörighet, en anställd med sakkunskap och lämplig yrkesmässig behörighet för ändamålet ska svara för bedömningen.
- Kommunallagens 57 § ska beaktas.
- Behörighetskrav för ledningsuppgifter inom äldreomsorgen (ÄL 22 §).
- Om en äldre person är en ”person eller klient i behov av särskilt stöd” (SVL 3 §) svarar en socialarbetare i tjänsteförhållande för bedömning och beslut.

1. Kan vår byråsekreterare eller föreståndare på kommunens äldreboende handlägga närståendevård för 65 år och äldre?

Det är värt att understryka att det är den äldres behov av service som ska bedömas, inte specifika tjänster. Personen har rätt att få en bedömning av servicebehovet enligt socialvårdslagens 36 §, om det inte är uppenbart onödigt att göra en bedömning. I samband med att servicebehovet bedöms ska den äldre personens funktionsförmåga utredas mångsidigt och med tillförlitliga bedömningsinstrument (äldrelagen 14 §). Utgående från bedömningen ska man tillsammans med klienten och vid behov med klientens anhöriga och närstående och andra aktörer fastställa genom vilka tjänster och stödåtgärder man bäst kan påverka klientens situation. Bedömningen av servicebehovet utgör en grund för uppgörandet av klientplan enligt socialvårdslagens 39 §.

Rätten att bedöma behov av service och tillhörande beslutsfattande sammanhänger med den anställdes yrkesbehörighet. Dessutom ska kommunallagens 57 § beaktas.

Enligt 36 § socialvårdslagen svarar för bedömningen av servicebehovet en inom socialvård yrkesutbildad person enligt landskapslagen (2020:24) om yrkesutbildade personer inom socialvården (legitimerad socialarbetare eller socionom YH eller yrkesutbildad person med skyddad yrkesbeteckning, närvårdare) som är ändamålsenlig för bedömningen, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. Enligt 14 § äldrelagen, kan för bedömningen av äldres servicebehov förutom yrkesutbildade personer inom socialvården också en yrkesutbildad person enligt 2 § i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (FFS 559/1994) (legitimerad yrkesutbildad person tex. sjukskötare, yrkesutbildade personer som beviljats tillstånd eller yrkesutbildade personer med skyddad yrkesbeteckning tex. närvårdare) som är anställd inom socialvården svara. Av detaljmotiveringen till äldrelagens 14 § framgår att en anställd med sakkunskap och lämplig yrkesmässig behörighet för ändamålet ska svara för bedömningen.

Av 21 § äldrelagen framgår att en offentlig eller privat serviceproducent ska vid en verksamhetsenhet ha en personal som till antal, utbildning och uppgiftsstruktur garanterar att de äldre tillhandahålls service av god kvalitet och som motsvarar det servicebehov som de äldres funktionsförmåga förutsätter.

Av 22 § äldrelagen framgår behörighetskraven för ledningsuppgifter inom äldreomsorgen. Ledningsuppgifter som omfattar administrativ ledning av kommunens äldreomsorg eller ledningsuppgifter som omfattar styrning av klientarbetet får skötas av en person som har en för uppgiften lämplig examen från universitet, högskola eller yrkeshögskola som omfattar minst tre års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga.

Om en äldre person är en "person eller klient i behov av särskilt stöd" enligt socialvårdslagen 3 § (oavsett ålder) svarar en socialarbetare i tjänsteförhållande för bedömning och beslut. Se separat fråga nr 7 om "vem en person eller klient i behov av särskilt stöd är".

2. Är en närvårdare behörig att bedöma servicebehovet inom äldreomsorgen?

Sammandrag:

- Rätten att bedöma behov av service och tillhörande beslutsfattande sammanhänger med den anställdes yrkesbehörighet (ÄL 14 §).
- Förutom yrkesutbildade personer inom socialvården kan också en yrkesutbildad person enligt 2 § i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (FFS 559/1994) som är anställd inom socialvården svara.
- Ändamålsenlig behörighet, en anställd med sakkunskap och lämplig yrkesmässig behörighet för ändamålet ska svara för bedömningen.

2. Är en närvårdare behörig att bedöma servicebehovet inom äldreomsorgen?

Enligt 36 § socialvårdslagen svarar för bedömningen av servicebehovet en inom socialvård yrkesutbildad person enligt landskapslagen (2020:24) om yrkesutbildade personer inom socialvården (legitimerad socialarbetare eller socionom YH eller yrkesutbildad person med skyddad yrkesbeteckning närvårdare) som är ändamålsenlig för bedömningen, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. Enligt 14 § äldrelagen, kan för bedömningen av äldres servicebehov förutom yrkesutbildade personer inom socialvården också en yrkesutbildad person enligt 2 § i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (FFS 559/1994) (legitimerad yrkesutbildad person tex. sjukskötare, yrkesutbildade personer som beviljats tillstånd eller yrkesutbildade personer med skyddad yrkesbeteckning tex. närvårdare) som är anställd inom socialvården svara. Av detaljmotiveringen till äldrelagens 14 § framgår att en anställd med sakkunskap och lämplig yrkesmässig behörighet för ändamålet ska svara för bedömningen.

Av 21 § äldrelagen framgår att en offentlig eller privat serviceproducent ska vid en verksamhetsenhet ha en personal som till antal, utbildning och uppgiftsstruktur garanterar att de äldre tillhandahålls service av god kvalitet och som motsvarar det servicebehov som de äldres funktionsförmåga förutsätter.

Att ta i beaktande, är att närvårdare fortsättningsvis inte är behöriga för ledningsuppgifter inom socialvården. I förordningen (FFS 804/1992) om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården som tillämpas på Åland till 31.12.2020 4 § är behörighetsvillkor för andra uppgifter än sådana lednings-, styrnings- eller utvecklingsuppgifter inom socialvården som avses i 2 § eller för vård-, omsorgs-, uppfostrings-undervisnings- eller rehabiliteringsuppgifter som kräver omfattande kunskaper är för uppgiften lämplig **yrkesexamen minst på institutnivå** inom social- och hälsovårdsbranschen eller någon annan bransch. Närvårdarexamen var enligt det gamla utbildningssystemet som förordningen bygger på, skolnivå inte institutnivå.

Enligt äldrelagens 22 § får ledningsuppgifter som omfattar administrativ ledning av kommunens äldreomsorg eller ledningsuppgifter som omfattar styrning av klientarbetet skötas av en person som har en för uppgiften lämplig examen från universitet, högskola eller yrkeshögskola som omfattar minst tre års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga.

3. Kan man ha närvårdare som äldreomsorgsledare efter 31.12.2020?

Närvårdare är fortsättningsvis inte behöriga för ledningsuppgifter inom socialvården (inkl. äldreomsorgen). I 4 § förordningen (FFS 804/1992) om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården som tillämpas på Åland till 31.12.2020 är behörighetsvillkor för andra uppgifter än sådana lednings-, styrnings- eller utvecklingsuppgifter inom socialvården som avses i 2 § eller för vård-, omsorgs-, uppfostrings-undervisnings- eller rehabiliteringsuppgifter som kräver omfattande kunskaper är för uppgiften lämplig **yrkesexamen minst på institutnivå** inom social- och hälsovårdsbranschen eller någon annan bransch. Närvårdarexamen var enligt det gamla utbildningssystemet som förordningen bygger på, skolnivå inte institutnivå.

Enligt äldrelagens 22 § får ledningsuppgifter som omfattar administrativ ledning av kommunens äldreomsorg eller ledningsuppgifter som omfattar styrning av klientarbetet skötas av en person som har en för uppgiften lämplig examen från universitet, högskola eller yrkeshögskola som omfattar minst tre års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga.

4. Får en socionom YH, sjukskötare eller närvårdare inom äldreomsorgen fatta beslut om a)Hemservice och stödtjänster b) Effektiverat serviceboende, c) Närståendevård, d) Kortvarig institutionsvård e) Långvarig institutionsvård för äldre (3 mån→) f)Färdtjänst?

Sammandrag:

4)a-d: Utgångspunkten är att det är den äldres behov av service som ska bedömas, inte specifika tjänster. Rätten att bedöma behov av service och tillhörande beslutsfattande sammanhänger med den anställdes yrkesbehörighet (ÄL 14 §). Kommunallagens 57 § ska även tas i beaktande.

4)e: Kräver multiprofessionell bedömning av kommunens äldreomsorg + ÅHS. Kommunen fattar beslut om långvarig institutionsvård. Behörighet för bedömning och tillhörande beslutsfattande inom äldreomsorgen sammanhänger behörighetskraven för bedömning inom äldreomsorgen och kommunallagens 57 §.

4)f: Från och med 1.1.2021 ska KST tillhandahålla "service som stöder rörlighet" (SVL 23 §).

4. Får en socionom YH, sjukskötare eller närvårdare inom äldreomsorgen fatta beslut om

- a) Hemservice och stödtjänster
- b) Effektiverat serviceboende,
- c) Närståendevård,
- d) Kortvarig institutionsvård för äldre
- e) Långvarig institutionsvård för äldre (3 mån→)
- f) Färdtjänst?

Fråga 4)a-d, svar: Det är värt att understryka att det är den äldres behov av service som ska bedömas, inte specifika tjänster. Rätten att bedöma behov av service och tillhörande beslutsfattande sammanhänger med den anställdes yrkesbehörighet. Dessutom ska kommunallagens 57 § beaktas.

Fråga 4)e, svar: Bedömning om förutsättningar för beslut om **långvarig** institutionsvård för äldre personer (ÄL 17 §), 65 år fyllda kräver multiprofessionell bedömning av kommunens äldreomsorg + ÅHS: läkare ska utreda det medicinska behovet + yrkesutbildad person antingen inom socialvården eller inom hälso- och sjukvården som är anställd inom socialvården och som är ändamålsenlig ska utreda om den äldre persons servicebehov (ÄL 14 §) kan tillgodoses inom socialvårdens öppenvårdstjänster + yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården (ÅHS) ska utreda om den äldre persons servicebehov kan tillgodoses inom hälso- och sjukvårdens öppenvårdstjänster. Kommunen fattar beslut om långvarig institutionsvård. Behörighet för beslutsfattande sammanhänger med behörighetskraven för bedömning inom äldreomsorgen och kommunallagens 57 §.

Fråga 4)f, svar: Från och med 1.1.2021 upphör färdtjänst enligt socialvårdslagen att utgöra en stödtjänst inom hemservice. Från och 1.1.2021 ska "service som stöder rörlighet" enligt socialvårdslagens 23 § ordnas. Av detaljmotiveringen till 2 § landskapslag (2020:13) om socialvårdens förvaltning och tillsyn framgår att servicen ska ordnas av KST-myndigheten för alla, oavsett ålder. KST ska även ordna färdtjänst jämte ledsagarservice enligt handikappservicelagen för alla, oavsett ålder.

5.Får en närvårdare ansvara för schemaläggningen av äldreomsorgens personal ?

Specifika arbetsuppgifter inom äldreomsorgen som inte enligt lagstiftning kräver en specifik yrkesbehörighet möjliggör för arbetsgivaren att bedöma vem som är lämplig att utföra arbetsuppgiften. Arbetsgivaren ska dock ta i beaktande äldrelagens 21 §, att offentlig eller privat serviceproducent vid en verksamhetsenhet ska ha en personal som till antal, utbildning och uppgiftsstruktur garanterar att de äldre tillhandahålls service av god kvalitet och som motsvarar det servicebehov som de äldres funktionsförmåga förutsätter.

Till den del som specifika arbetsuppgifter är en del av de ledningsuppgifter som omfattar administrativ ledning av kommunens äldreomsorg eller ledningsuppgifter som omfattar styrning av klientarbetet förutsätts enligt äldrelagen 22 §, en person som har en för uppgiften lämplig examen från universitet, högskola eller yrkeshögskola som omfattar minst tre års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga.

6.Får en närvårdare göra upp en vård- och serviceplan (klientplan) inom äldreomsorgen?

Sammandrag:

- Uppgörande av en klientplan utgör en del av bedömningen av servicebehovet. Klientplanen ska göras upp utgående från bedömningen av servicebehovet om det inte är uppenbart onödigt. I planen preciseras och uppdateras bedömningen av servicebehovet.
- Enligt äldrelagen 14 § kan förutom yrkesutbildade personer inom socialvården också en yrkesutbildad person enligt 2 § i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (FFS 559/1994) som är anställd inom socialvården svara för bedömningen.
- Ändamålsenlig behörighet, en anställd med sakkunskap och lämplig yrkesmässig behörighet för ändamålet ska svara för bedömningen.
- När det handlar om en äldre person som utgör en ”person i behov av särskilt stöd” krävs socialarbetare

6.Får en närvårdare göra upp en vård- och serviceplan (klientplan) inom äldreomsorgen?

Enligt 39 § socialvårdslagen ska en bedömning av servicebehovet kompletteras med en klientplan om det inte är uppenbart onödigt. Klientplanen ska göras upp utgående från bedömningen av servicebehovet. I planen preciseras och uppdateras bedömningen av servicebehovet. Utgångspunkten är att socialvården så långt som möjligt ska basera sig på den inom socialvård yrkesutbildade personens och klientens gemensamma planering, och att klientplanen ska ge stöd för en målinriktad och väl genomtänkt och planerad socialvård. Utredningen av stödbehovet och uppgörandet av klientplanen ska vara en process där de berörda med stöd av en socialarbetare eller annan yrkesutbildad person inom socialvården bedömer sin livssituation och reder ut med stöd av vilka stödåtgärder positiva förändringar kan åstadkommas.

För bedömningen av servicebehovet svarar enligt socialvårdslagens 36 § en inom socialvård yrkesutbildad person enligt landskapslagen (2020:24) om yrkesutbildade personer inom socialvården (socialarbetare, socionom YH, närvårdare) som är ändamålsenlig för bedömningen, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag.

Äldrelagens 14 § utgör en kompletterande bestämmelse gällande behörighetskraven för bedömning.

Enligt 14 § äldrelagen, kan för bedömningen av äldres servicebehov förutom yrkesutbildade personer inom socialvården också en yrkesutbildad person enligt 2 § i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (FFS 559/1994) som är anställd inom socialvården svara. Av detaljmotiveringen till äldrelagens 14 § framgår att en anställd med sakkunskap och lämplig yrkesmässig behörighet för ändamålet ska svara för bedömningen.

När det handlar om en äldre person som utgör en ”person i behov av särskilt stöd” krävs socialarbetare

7. Vilka ska behörighetskraven vara för en områdeschef?

Bestämmelserna för ledning av socialvården finns i landskapslag (2020:12) om socialvård 65 § och 22 § Äldrelag (2020:9) för Åland. Det är viktigt att tänka på vilka arbetsuppgifter områdeschefen kommer att ha.

Ifall områdeschefen ansvarar för den yrkesmässiga ledningen av det sociala arbetet, krävs behörighet som socialarbetare enligt 65 § 2 mom. Men om områdeschefen har huvudsakligen administrativa ledningsuppgifter inom socialvården får uppgifterna skötas av en socialarbetare eller en person som har en för uppgiften lämplig examen från universitet eller högskola som omfattar minst fyra års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga enligt socialvårdslagens 65 § 1 mom.

Ifall områdeschefen arbetar med ledningsuppgifter som omfattar administrativ ledning av kommunen eller kommuners äldreomsorg eller ledningsuppgifter som omfattar styrning av klientarbetet inom äldreomsorgen får det skötas av en person som har en för uppgiften lämplig examen från universitet, högskola eller yrkeshögskola som omfattar minst tre års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga (Äldrelagen 22 §).

8. Vad är betydelsen av ”person som behöver särskilt stöd” ?

SVL 3 § 3) person och klient som behöver särskilt stöd en person som har **särskilda svårigheter att söka och få behövliga social- och hälso-tjänster** på grund av kognitiv eller psykisk funktionsnedsättning eller sjukdom, missbruk av berusningsmedel, samtidigt behov av flera stöd eller på grund av någon annan motsvarande orsak och vars stödbehov inte är förknippat med nedsatt fysisk, kognitiv, psykisk eller social funktionsförmåga som är nedsatt på grund av sjukdomar eller skador som har uppkommit, tilltagit eller förvärrats i och med hög ålder, eller på grund av degeneration i anslutning till hög ålder.

Åbo förvaltningsdomstol har behandlat ett ärende där en person, med ett flertal sjukdomar som på olika sätt påverkar funktionsförmågan och som innebar behov av många olika tjänster, hade klagat över att handläggaren inte var socialarbetare utan socialhandledare. Enligt Åbo förvaltningsdomstols beslut dnr 00455/17/6108 innebär det att en person eller klient är i behov av många olika tjänster från socialvården och hälso- och sjukvården inte automatiskt att denna skulle vara en person i behov av särskilt stöd. I det ifrågavarande rättsfallet konstaterade domstolen att personen själv tog initiativ till och hade förmågan att söka om och också hade beviljats ett antal olika tjänster. Under de här omständigheterna konstaterade domstolen att personen ifråga inte var att betrakta som en person i behov av särskilt stöd i enlighet med SVL 3 § 3 punkten. Tjänstemannabeslutet kunde därför göras av en socialhandledare.

Bedömningen av servicebehovet och beslut, samt kontaktperson för person som behöver särskilt stöd förutsätter en socialarbetare (SVL 36 + 46 § + 42 §)

9. En person i behov av särskilt stöd (oavsett ålder) förutsätter en socialarbetare för bedömning och beslut. Ska bedömningen av en äldre persons servicebehov, 65 år fyllda som är en ”person i behov av särskilt stöd” (SVL 3 §) skötas av kommunens äldreomsorg eller KST?

- Kriterierna (SVL 3 §) för en ”person i behov av särskilt stöd” innefattar att personen med hög sannolikhet omfattas av tex. specialomsorger, handikappservice eller missbrukarvården som är KST service.
- Tillgång till socialarbetare finns inom KST. Äldreomsorgen i sig själv kräver inte socialarbetare.
- Av SVL 42 § 2 mom. framgår dessutom att den egna kontaktpersonen för personer som behöver särskilt stöd eller den anställde som utför klientarbete tillsammans med kontaktpersonen ska vara en socialarbetare.
- I *Klarläggande av gränsdragningar KST – primärkommun utgående från gällande och kommande (1.1.2021) lagstiftning* redogörs att äldre kan vara i behov av service både från kommunen och KST samt tjänster från Ålands hälso- och sjukvård samt att det förutsätter ett väl fungerande sektors- och myndighetsövergripande samarbete och fungerande vård- och servicekedjor mellan bland annat kommunerna och KST gällande hanteringen av äldres servicehelhet.

10. Måste det vara en socialarbetare som gör bedömning av servicebehovet, fattar beslut, samt är kontaktperson för en ”person i behov av särskilt stöd” om personen har en intressebevakare?

Av SVL 36 § 5 mom. och 46 § 1 mom. framgår att socialarbetare gör bedömning och beslut om person i behov av särskilt stöd.

Av 42 § 2 mom. framgår att den egna kontaktpersonen för personer som behöver särskilt stöd eller den anställde som utför klientarbete tillsammans med kontaktpersonen ska vara en sådan socialarbetare som avses i landskapslagen om yrkesutbildade personer inom socialvården.

Ovanstående bestämmelser ger inte några undantag.

Syftet med bestämmelserna är att skydda klienter i utsatta positioner och begreppet används i de paragrafer, genom vilka man strävar efter att trygga tillräckligt stöd och tillgången till de tjänster som behövs.

11. Ska det alltid vara olika personer som gör bedömning och beslut?

I de fall lagstiftningen inte kräver att olika personer ska utföra bedömning och beslut, kan en och samma person utföra bedömning och fatta beslut.

Värt att notera, är dock att lagstiftningen i specifika fall kan kräva flera personer vid bedömning eller beslutfattande.

Tex.

- äldrelagen 17 §, bedömning och beslut om långvarig institutionsvård
- socialvårdslagens 46 §, beslut för ett barn som behöver särskilt stöd eller någon annan klient som behöver särskilt stöd
- Specialomsorgslagen 33 §, beslut av ledargruppen för specialomsorger
- Barnskyddslagen 13 § 3 mom, tjänsteinnehavare som beslutar om barnskyddsärenden, där en tjänsteinnehavare som fattat beslut om brådskande placering, inte kan fatta beslut om förlängning av brådskande placering

12. Den yrkesmässiga ledningen av det sociala arbetet ska skötas av en socialarbetare enligt SVL 65 §. Vad avses med "Den yrkesmässiga ledningen av det sociala arbetet"?

Av detaljmotiveringen till SVL 65 § framgår, "Med yrkesmässiga ledning av socialarbetet menas direkt ledning och handledning av socialarbetare. Till exempel avses en uppgift som ledande socialarbetare, som fungerar som närmaste chef för andra socialarbetare, socialhandledare och familjearbetare".

Ansvar för den yrkesmässiga ledningen av det sociala arbetet innebär i första hand att ansvara för att det sociala arbetet inklusive processerna fungerar och att utveckla verkningsfullheten.

13. Vad avses med "ledningsuppgifter som omfattar styrning av klientarbete"?

Ledningsuppgifter inom socialvården eller äldreomsorgen som omfattar styrning av klientarbetet får skötas av en person som har en för uppgiften lämplig examen från universitet, högskola eller yrkeshögskola som omfattar minst tre års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga. (SVL 65 §, ÄL 22 §)

Bestämmelserna blir tillämpliga t.ex. i fråga om ledningsuppgifter som föreståndare för enheter/enhetschefer för boendeservice eller dagverksamhet. Förutom ledning av klientarbetet omfattar arbetsuppgifterna bland annat även planering och utveckling av verksamheten.

Tillämpningsguide Äldrelag för Åland

<https://www.regeringen.ax/styrdokument-rapporter-publikationer>

Tack för visat intresse!